

Key words: *unsolved murder, criminalistics characteristics, tactical tasks, tactical operations, investigative tactics.*

Стаття надійшла до редакції 05.04.2021 р.

УДК 341.96:349.2-053.6

В.М. Андрійв

ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАХИСТУ ТРУДОВИХ ПРАВ ДІТЕЙ ТА ПІДЛІТКІВ

Стаття присвячена аналізу міжнародних правових актів, які регулюють трудові відносини дітей та підлітків, а також проблеми їх міжнародно-правового захисту.

Доведено, що дитяча праця розглядається як робота, виконання якої є шкідливою і небезпечною для дитини і заборонена міжнародним і національним законодавством. Значна увага приділена здійсненню аналізу основних категорій дитячої праці: виконання роботи дитиною, яка досягла мінімального віку відповідно до національного законодавства держави та найгірших форм дитячої праці.

Визначено причини дитячої праці, їх наслідки, вказано на пріоритетні напрями викоринення дитячої праці.

Ключові слова: *праця, міжнародні правові акти, вік, дитяча праця, діти, підлітки, умови праці, правовий захист.*

DOI 10.34079/2226-3047-2021-12-21-14-24

Постановка проблеми. Права людини є природною приналежністю, невід'ємною властивістю кожного члена суспільства з моменту його народження. Саме завдяки правам і свободам проявляється унікальність особистості, розкриваються творчі здібності і можливості кожної людини, що значно впливають на розвиток суспільства загалом.

Відповідно до положень Загальної декларації прав людини, основою свободи, справедливості і загального миру є визнання рівної гідності, властивої всім членам людської сім'ї, а також їх рівних і невід'ємних прав. Права людини – це одна з основних і найдорожчих людських цінностей, які необхідно вміти відстоювати і поважати. Майбутнє кожної людини і людства загалом, потенційно залежить від підростаючого покоління, тому забезпечення прав дітей та їх правовий захист, безумовно, є основним завданням сучасності, у вирішенні якого має бути зацікавленим все світове співтовариство. Доказом цього, є не тільки визнання міжнародним співтовариством факту, що дитина, через її фізичну і розумову незрілість потребує спеціальної охорони і турботи, відповідний правовий захист, як до, так і після народження, але і визнання дітей самостійними суб'єктами.

Світове співтовариство відстоює ставлення до дітей як правонаступників сучасної цивілізації та відносин, що складаються в сучасному суспільстві. На міжнародно-правовому рівні дитинство є однією з головних правових цінностей, що не раз підкреслювалося у міжнародних актах як глобального, так і регіонального характерів.

Разом з тим, кожна країна має свої специфічні проблеми, пов'язані з особливостями політичного та інституційного середовища, соціально-економічного

розвитку, історичними аспектами, національними традиціями та іншими чинниками, які прямо чи опосередковано впливають на становище дітей та визначають можливості забезпечення для них гідних умов життя та розвитку. Саме тому, в сучасному світі проблеми формування та реалізації політики держав щодо захисту прав дітей постають особливо гостро, тож і їх розв'язання передбачає скоординовані зусилля науковців і практиків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На міжнародному рівні проблема захисту прав дітей висвітлена в працях таких дослідників як В. Абрамов, С. Айвазов, С. Айзекс, Я. Браунлі, Н. Валтикос, В. Ван Гоэтэм, М. Дален, В. Данилова, М. Кисс, В. Карташкін, М. Лански, Т. Новиц, Р. Лаярд, М. Родрігес, Н. Рубин, Д. Саш, Ж.-М. Серве, Т. Титова, М. Файнман, Б.Ж. Фик та інших вчених. Питання міжнародного захисту прав та інтересів дітей, а також трудових прав дітей та підлітків широко досліджували і вітчизняні вчені, серед яких В. Буткевич, М. Буроменський, В. Денисов, О. Задорожний, Т. Кальченко, Н. Кулакова, О. Костенко, М. Костицький, І. Лавринчук, І. Лукашук, А. Мацко, Д. Назаров, Ю. Рижук, К. Сандровський, О. Теличко, К. Шумеляк та інші. Незважаючи на значну кількість досліджень, існує низка проблемних питань, які потребують подальшого дослідження та вирішення.

Мета цього дослідження полягає в цілісному аналізі сутності, концепції розвитку міжнародно-правового захисту трудових прав дітей і підлітків та виявлення їх проблемних аспектів.

Виклад основного матеріалу. На початку ХХ століття питання праці дітей і підлітків, зокрема їх трудові права, набули міжнародного значення у зв'язку з появою конвенцій з питань встановлення мінімального віку для прийому на роботу, прийняття яких було обумовлене положеннями Версальського мирного договору 1919 р. (Akehurst and Malanczuk, 1997, с.23-25).

Як стверджують деякі науковці, важливість створення дієвих правових норм на міжнародному рівні підкреслює той факт, що величезна кількість дітей у віці від 5 до 17 років в світі, залучені до найгірших форм експлуатації праці, такі як рабство, проституція, незаконна діяльність, шкідлива і небезпечна робота, що шкодить їх моральному розвитку (Лютов и Морозов, 2011, с.14).

Наслідки Першої світової війни викликали необхідність для Ліги Націй створити в 1919 р. Комітет дитячого благополуччя, де розглядалися питання нагальних заходів щодо безпритульних дітей, рабства, дитячої праці, торгівлі дітьми і проституції неповнолітніх. Велику роль в розробці соціальних стандартів захисту дітей в цей період належала неурядовим організаціям. Так, у межах Міжнародного союзу порятунку дітей в 1923 р. була розроблена декларація, яка містить основні умови для суспільства, щодо забезпечення захисту дітей. У 1924 р. на п'ятій сесії Ліги Націй було прийнято перший міжнародний документ, який сформулював принципи міжнародно-правового захисту дітей - Декларація прав дитини. Декларація була спрямована на створення умов, що забезпечують нормальний фізичний і психічний розвиток дитини, право дитини на допомогу, належне виховання, захист.

Декларація 1924 року, за своїм походженням була чисто захисним інструментом. У дуже простих термінах (в ній не було дано визначення прав як таких) Декларація визначала обов'язки дорослих щодо дітей. Дитина була захищена як особа з її власними правами, але залишалася залежною від дорослих у користуванні правами, зазначеними у Декларації. Зазначена Декларація - є досить важливим і прогресивним документом, оскільки соціальні та економічні права вона ставить вище традиційних, громадянських і політичних прав. У 1924 році цю Декларацію прийняла Генеральна Асамблея Ліги

Націй. А у 1934 році її знову підтвердила Генеральна Асамблея, і країни взяли зобов'язання запровадити принципи Женевської Декларації у своє законодавство.

Власне, з 1924 року, після прийняття Декларації, права дитини увійшли до системи міжнародного права, а сама Декларація стала наріжним каменем всього майбутнього міжнародного розвитку правових ініціатив стосовно прав дитини.

У 1957 році Комісія з прав людини розпочала роботу над проектом нової Декларації прав дитини, підготовленим Радою ООН з економічних і соціальних питань та багатьма громадськими організаціями. У 1959 році ця Декларація була одностайно ухвалена всіма 78 членами Генеральної Асамблеї ООН у формі резолюції 1386 (XIV). Ця декларація, була прийнята одностайно (до того жоден з документів, навіть Загальна декларація прав людини, не приймалися одностайно), мала найбільший моральний авторитет у світі.

Порівняно з Женевською Декларацією 1924 року, Декларація 1959 року (Організація Об'єднаних Націй, 1959) була більш досконалою і широкою. Вона торкалася не лише життєвих потреб дитини, але й її потреби у любові та розумінні; наголошувала на необхідності зберігати єдність родини, до- та післяпологової допомоги матері і дитині, проголошувала право на ім'я і національність. Крім того, Декларація передбачала обов'язкову і безкоштовну початкову освіту, заборону дитячої праці до певного віку, право дитини на гру і творчість.

Серед основних принципів, зазначена Декларація проголошує пріоритетність захисту дитини від усіх форм експлуатації, неприпустимість прийому на роботу до досягнення необхідного вікового мінімуму, виконання робіт, які можуть бути шкідливі для її здоров'я, освіти та перешкоджати її фізичному, моральному і розумовому розвитку.

Конвенція «Про права дитини» 1989 року, увібравши в себе вищезазначені положення, не тільки їх розширила, але й надала їм обов'язкового характеру (ст. 32 і 36 цієї Конвенції) (Організація Об'єднаних Націй, 1989). Однак, віковий ценз в ній визначено тільки щодо самої категорії «дитина», яким, згідно з цією Конвенцією, є кожна людська істота до досягнення 18 річного віку, якщо за законом, що застосовується до даної особи, вона не досягає повноліття раніше.

Ст. 3 цієї Конвенції передбачає, що застосування праці дітей в галузі, шкідливій для їх моральності і здоров'я чи небезпечній для життя або такої, що може завдати шкоди їх нормальному розвитку, повинно каратися за законом. Крім того, держави зобов'язувалися встановити межі віку, нижче яких користування платною дитячою працею забороняється і карається законом.

Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права 1966 р. в ч.3 ст. 10 закріплює положення, що діти і підлітки повинні бути захищені від економічної і соціальної експлуатації (Організація Об'єднаних Націй, 1966).

Декларація МОП основних принципів та прав у сфері праці 1998 р. (Міжнародна організація праці, 1998) закріплює принцип дієвої заборони дитячої праці, як один з чотирьох основних правових принципів в сфері праці, зобов'язує його дотримання та застосування державами учасниками в силу приєднання до Статуту МОП незалежно від факту ратифікації будь-якої конкретної Конвенції.

В даний час існують розбіжності з приводу визначення «child labour» (дитяча праця) і «child work» (дитяча робота). Як правило, визнається, що поняття дитяча праця включає в себе негативний зміст, а дитяча робота передбачає законне використання праці дітей з дотриманням їх трудових прав і свобод. Деякі дослідники не відносять до поняття дитяча праця легку, правильно організовану роботу яка не перешкоджає здійсненню дітьми відпочинку, ігор та освітніх програм (Fyfe, 1989, с.240). "Child work"

- такий вид роботи, який не завдає шкоди здоров'ю дітей і не позбавляє можливості отримати освіту; "Child labour" - робота (праця), яка безпосередньо завдає шкоди здоров'ю, фізичному і фізіологічному розвитку дітей, перешкоджає здійсненню своїх прав, в основному праву на отримання освіти. Таким чином, можна зробити висновок, що дитяча праця в міжнародно-правовому розумінні ділиться на дві основні категорії: 1) виконання роботи дитиною, яка досягла мінімального віку відповідно до національного законодавства держави та 2) найгірших форм дитячої праці.

У зв'язку з тим, що загальновизнаного визначення дитячої праці не існує, наукове співтовариство стикається з питанням класифікації видів дитячої праці. З одного боку, деякі дослідники вважають, що дитяча праця - це будь-яка діяльність, не пов'язана із школою і відпочинком, (Международная организация труда, 2004) тобто, легка робота на дому після школи, може кваліфікуватися як дитяча праця. З іншого боку, існує думка, що дитяча праця - це вид економічної діяльності, який заважає нормальному розвитку дитини і сприяє її становленню як дорослої людини. Вбачається, що дана точка зору стосується тільки випадків виконання важкої або небезпечної роботи, яку виконують діти, що не досягли належного віку, а також до найгірших форм дитячої праці.

Однак, Словник термінів і основних понять з дитячої праці МОП, визначає «дитячу працю» як оплачувану, так і не оплачувану роботу і діяльність, яка в психічному, фізичному, соціальному або моральному відношенні пов'язана з небезпекою для дітей або заподіянням шкоди дітям (Джакубова, сост. 2012, с.17). Ця робота позбавляє дітей можливості навчатися в школі, оскільки вони не мають можливості ходити до школи, змушені передчасно закінчити навчання або поєднувати навчання в школі з важкою і тривалою працею. Під дитячою працею розуміється робота, виконання якої є шкідливою і небезпечною для дитини і заборонено міжнародним і національним законодавством (Международная организация труда, 2012, с.18-19).

МОП, в свою чергу, використовує наступні критерії визначення дитячої праці: 1) працюючі діти до 12 років; 2) діти 12-14 років, що працюють 14 і більше годин на тиждень; 3) діти 15-17 років, що працюють 43 і більше годин на тиждень; 4) діти до 18 років, зайняті на шкідливій роботі. Також важливим є підхід МОП щодо проблеми встановлення межі між допустимою і недопустимою працею: виконання дітьми і підлітками робіт, які впливають на їх здоров'я і розвиток та які не перешкоджають отриманню освіти - визнається позитивним явищем.

Чимало дітей з раннього віку допомагають по господарству, виконують окремі доручення дорослих або працюють разом з батьками на власній фермі/ділянці чи в родинному бізнесі. Підростаючи, вони перебирають на себе певні легкі види роботи й опановують якусь професію у традиційних галузях господарства. У такий спосіб вони засвоюють корисні трудові навички й ставлення до праці, що знадобиться їм як майбутнім працівникам і повноцінним членам суспільства. Посильна праця за наявності постійного і ретельного моніторингу може стати важливою складовою процесу соціалізації та розвитку дитини, бо привчає їх брати на себе відповідальність і пишатися власними досягненнями. Звісно, така робота передбачає певні ризики, проте не її мають на увазі, коли йдеться про дитячу працю (Міненко, ред. 2005, с.12).

Дитячу працю визначають як роботу дітей, природа й інтенсивність якої заважають навчанню дітей або зашкоджують їхньому здоров'ю та розвитку. Головною турботою є доля дітей, позбавлених дитинства і майбутнього, дітей, які працюють з наймолодшого віку протягом довгих годин за низьку платню в шкідливих для їхнього здоров'я, фізичного й інтелектуального розвитку умовах, дітей, розлучених із своїми

родинами і позбавлених можливості здобути освіту. Така праця може завдати дітям непоправної шкоди; вона суперечить нормам міжнародного права і, як правило, національному законодавству окремих країн.

Важливо відзначити, що в питаннях праці дітей нерозривно пов'язані поняття праці та школи. Практично всі конвенції МОП містять посилення на школу, коли встановлюють параметри для визначення дитячої праці. Наприклад, Конвенція № 138 «Про мінімальний вік для прийому на роботу» 1973 р. (Міжнародна організація праці, 1973) містить положення, що мінімальний вік не повинен бути нижче віку закінчення обов'язкової шкільної освіти і не має бути нижче п'ятнадцяти років. Конвенція №10 «Про мінімальний вік допуску дітей до роботи у сільському господарстві» 1921 р. (Міжнародна організація праці, 1921) встановлює також, що діти у віці до чотирнадцяти років не можуть прийматися на роботу або працювати на державних або приватних сільськогосподарських підприємствах, або в будь-яких їх філіях в час, визначений для відвідування школи. Якщо вони задіяні на такого роду роботі у позашкільні години, то ця робота не повинна шкодити відвідуванню школи.

У 1986 році Дитячий фондом ООН (ЮНІСЕФ) було дано визначення поняття дитяча праця, згідно з яким це трудова діяльність дитини, яка здійснюється з порушенням мінімального віку для прийому на роботу, встановлено занадто довгий робочий день, несправедлива оплата праці, робота, яка викликає надмірний фізичний, фізіологічний і соціальний стрес, передбачає діяльність і життя на вулицях, а також роботу, що принижує гідність дитини.

Також, на думку ЮНІСЕФ, вплив роботи на розвиток дитини є досить вагомим у визначенні часу, коли трудові функції стають проблемою для дітей. Розвиток дитини полягає у фізичному, когнітивному, емоційному, соціальному і моральному зростанні.

Поняття дитяча праця часто критикується в сучасній правовій літературі, оскільки воно включає в себе і примусову працю і можливі форми трудової діяльності, які виконуються у відповідності до міжнародних трудових стандартів. Можна передбачити, що робота в сімейному колі не становить загрози для здоров'я дитини, однак не існує жодних гарантій, що сім'я буде займатися охороною праці дитини. Адже, загальновідомим є той факт, що сільськогосподарські роботи, які виконуються дітьми в сімейних домашніх господарствах, являють собою одну з небезпечних форм праці.

Як уже було зазначено, в 1973 році була прийнята Конвенція про мінімальний вік для прийому на роботу №138. Згідно з цією Конвенцією мінімальний вік для прийому на роботу не повинен бути нижче 15 років. Однак, для деяких країн, може бути встановлений 14 - річна вікова межа. Крім цього, національне законодавство держав-учасниць Конвенції може встановлювати мінімальну вікову межу від 13 до 15 років у разі, якщо робота буде відноситися до категорії «легка».

Мінімальний вік для прийому на роботу за наймом або іншої роботи, яка за своїм характером чи в силу обставин, в яких вона здійснюється, може завдати шкоди здоров'ю, безпеці чи моральності підлітка, не може бути нижче 18 років. Рекомендація МОП № 190 щодо заборони та негайних дій з ліквідації найгірших форм дитячої праці розширює поняття «небезпечна робота»: при визначенні видів робіт, зазначених в Конвенції, і виявленні місць їх здійснення, предметом розгляду, серед іншого, повинні бути: роботи, при яких діти піддаються фізичному, психологічному або сексуальному насильству; роботи, що виконуються під землею, під водою, на небезпечній висоті або в замкнутому просторі; роботи з небезпечними механізмами, устаткуванням та інструментами або роботи, що вимагають перенесення або переміщення важких речей вручну; роботи в шкідливих для здоров'я умовах, при яких діти можуть піддаватися,

наприклад, впливу небезпечних речовин або процесів, або температур, рівнів шуму та вібрації, що завдають шкоди їх здоров'ю; роботи, які виконуються в особливо важких умовах, пов'язаних, наприклад, з великою тривалістю робочого часу або роботою вночі, а також роботи, при яких дитина необґрунтовано утримується в приміщенні, що належить роботодавцю (Міжнародна організація праці, 1999b).

У зарубіжній літературі до питання визначення мінімального віку при прийомі на роботу можна знайти різні підходи в залежності від соціальних і культурних особливостей держав. У багатьох державах визначення мінімального віку ґрунтується на біологічному віці дитини, в інших - при настанні відповідальності дітей перед суспільством. Іноді навіть діти до 18 років вважаються «молодими дорослими» (OECD, 2003, с.15). Саме тому, питання про використання дитячої праці та встановлення мінімального віку викликає велику кількість дискусій.

Відповідно до Конвенції №182 Про заборону та негайні заходи щодо ліквідації найгірших форм дитячої праці 1999 року, (Міжнародна організація праці, 1999a) держави повинні вжити ефективних заходів, що забезпечують заборону та ліквідацію найгірших форм дитячої праці. На відміну від Конвенції №138 про мінімальний вік для прийому на роботу, дана Конвенція не проводить відмінності між розвиненими країнами і країнами, що розвиваються та застосовується до дітей у віці до 18 років.

Відповідно до ст. 3 цієї Конвенції, до найгірших форм дитячої праці відносяться: всі форми рабства або практика, подібна до рабства, як, наприклад, продаж дітей та торгівля ними, боргова кабала та кріпосна залежність, а також примусова чи обов'язкова праця, в тому числі примусове чи обов'язкове вербування дітей для використання їх у збройних конфліктах; використання, вербування або пропонування дитини для заняття проституцією, виробництва порнографічної продукції чи для порнографічних вистав; використання, вербування або пропонування дитини для заняття протиправною діяльністю, зокрема для виробництва та продажу наркотиків, як це визначено у відповідних міжнародних договорах; робота, яка за своїм характером чи умовами, в яких вона виконується, може завдати шкоди здоров'ю, безпеці чи моральності дітей.

Дитяча праця одна з причин бідності. Діти, які працюють не мають змоги вчитися, відвідувати школу, таким чином, надалі їм складно вирватися з убогості. Дослідження МОП показало, що доходи, які можуть бути отримані в результаті ліквідації дитячої праці, у багато разів перевищують необхідні для цього витрати. Дитячу працю необхідно розглядати не тільки як причину, а й як наслідок злиднів і низького рівня розвитку. Як зазначають деякі дослідники, діти, залучені до найгірших форм дитячої праці, які не отримали освіти, найімовірніше стануть неписьменними, інтелектуально обмеженими людьми, які так не зможуть вибратися з убогості. Такі діти не зможуть сприяти розвитку суспільства в майбутньому, таким чином, навіть якщо б від використання дитячої праці і можна було отримати короткострокові економічні переваги, їх необхідно оцінювати у порівнянні з відповідними довгостроковими втратами у розвитку нації (Cunningham, 1990).

Головна причина використання дитячої праці, пов'язана не з економічною ефективністю, а з тим, що дітьми легше управляти. Діти не зовсім усвідомлюють та не готові відстоювати свої права, менше скаржаться і легше пристосовуються до оточуючого середовища. Також, в разі виникнення певних проблем, дітьми легше пожертвувати. Для більшості роботодавців діти являють собою певний резерв робочої сили, яку можна наймати і звільняти за своїм бажанням. А якщо при цьому праця дітей є нелегальною, то ні батьки, ні самі діти не будуть скаржитися через страх втратити роботу, яка приносить хоча і незначний, але заробіток.

Враховуючи вищезазначені положення, можна зробити висновок, що залучення дітей до праці може впливати не тільки на моральні показники, рівень освіти в країні, але й на економічну слабкість держав. Освітній рівень населення таких держав є досить низьким, в зв'язку з цим виготовлення високотехнологічної продукції майже неможливе, оскільки дитяча праця передбачає некваліфіковану працю ручного рівня. А це значить, що ці держави не братимуть участі у світовій конкуренції, через що темпи розвитку їх економік знизяться. Отже, дитяча праця - це не боротьба з бідністю, а одна з причин неспроможності держав для розвитку.

Відповідно до положень Міжнародної програми щодо скасування дитячої праці ІПЕК (програма, яка започаткована у рамках МОП 1992 року; її мета – поступове викоринення дитячої праці в усьому світі за особливої уваги на першочерговій ліквідації таких найгірших форм, як рабство, примусова праця, торгівля, боргова кабала, кріпосництво, проституція, використання дітей у збройних конфліктах, а також різні форми небезпечних та експлуатаційних робіт) відбувається інформування громадськості щодо існуючих конкретних проблем дитячої праці, що спонукає до конкретних дій, спрямованих на викоринення найгірших форм дитячої праці. Зазначені програми мають велике значення для всіх країн, оскільки вони реалізуються в тісній співпраці з органами влади, а саме з міністерствами праці. Головною метою таких програм є постійна нетерпимість всіх держав до найгірших форм дитячої праці.

Завданням світової спільноти в найближчому майбутньому - є прагнення якнайшвидшого викоринення всіх форм праці дітей і підлітків в межах проголошених ООН Цілей в галузі сталого розвитку. Ратифікації державами конвенцій МОП з питань дитячої праці, повинні стати основою загальнонаціональних механізмів захисту трудових прав дітей та підлітків. Особлива увага, при цьому, повинна бути приділена дітям, які зазнають найбільшого ризику у зв'язку із зайнятістю на роботах із небезпечними та важкими умовами праці. Національні програми кожної держави повинні відображати наступні основні цілі: 1) недопущення залучення дітей до найгірших форм дитячої праці; 2) звільнення дітей від залучення до найгірших форм дитячої праці; 3) забезпечення реабілітації та соціальної інтеграції таких дітей; 4) залучення громадської думки до проблем дитячої праці; 5) ефективна законодавча діяльність, спрямована на вироблення політики захисту дітей в сфері трудових відносин; 6) підтримання високого рівня освіти та створення перспектив отримання безкоштовної освіти для дітей і підлітків; 7) надання підтримки дітям та їхнім сім'ям задля упередження використання дитячої праці для вирішення матеріальних проблем сім'ї.

Підсумовуючи, можна зазначити що використання дешевої дитячої праці набуло критичного характеру в багатьох державах. Для того, щоб неповнолітні не були залучені у доросле трудове життя, необхідно привернути увагу громадськості всього світу та забезпечити дітям гідне і щасливе дитинство. Пріоритетним напрямком викоринення дитячої праці є повна заборона найгірших форм дитячої праці. Це може мати місце в найближчому майбутньому, якщо буде проведена узгоджена розробка програм співробітництва як на національному, так і на міжнародному рівнях.

Слід зазначити, що МОП надає всебічну допомогу урядам, організаціям роботодавців і працівників у здійсненні ефективної боротьби з дитячою працею, і передусім за допомогою Міжнародної Програми з Викоринення дитячої праці (ІПЕК). У питаннях безпеки й охорони здоров'я існує тісна співпраця між ІПЕК та програмою МОП з безпеки праці з обміну досвідом. Напрацьовано спеціалізовані знання, розроблено інструкції щодо різних видів діяльності, до яких залучаються діти. В усіх регіонах світу функціонують відповідні мережі технічних агенцій та інституцій.

Однак, не зважаючи на те, що проблема викорінення дитячої праці формувалася віками, зміна ставлення суспільства до проблеми дитячої праці та її негативних наслідків, широка обізнаність дітей з правами і способами їхнього захисту, значне скорочення бідності та безробіття, запровадження системи моніторингу дитячої праці та жорсткий державний контроль за дотриманням вимог законодавства про працю дітей, повинні сприяти зменшенню масштабів дитячої праці та забезпечать право кожної дитини на повноцінне дитинство.

Бібліографічний список

- Джакубова, Н.И., сост. 2012. *Словарь терминов и основных понятий по детскому труду*. Бишкек: МОТ. [онлайн] Доступно: <https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/---sro-moscow/documents/publication/wcms_308725.pdf> [Дата звернення 21 січня 2021].
- Лютов, Н.Л. и Морозов, П.Е., 2011. *Международное трудовое право*. Москва: Проспект.
- Международная организация труда, 2004. *Статистика детского труда. Пособие по методологиям сбора данных на основе обследований*. Женева: Международная организация труда. [онлайн] Доступно: <https://www.ilo.org/public/libdoc/ilo/2004/104B09_371_russ.pdf> [Дата звернення 21 січня 2021].
- Международная организация труда, 2012. *Искоренение наихудших форм детского труда. Пособие для парламентариев № 3/2002. Практическое руководство по применению Конвенции МОТ № 182*. Бишкек: МОТ. [онлайн] Доступно: <https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/---sro-moscow/documents/publication/wcms_308712.pdf> [Дата звернення 21 січня 2021].
- Міжнародна організація праці, 1921. Про мінімальний вік допуску дітей до роботи в сільському господарстві: Конвенція МОП № 10. *Верховна Рада України*. [онлайн] Доступно: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/993_142> [Дата звернення 21 січня 2021].
- Міжнародна організація праці, 1973. Про мінімальний вік для прийому на роботу: Конвенція МОП № 138. *Верховна Рада України*. [онлайн] Доступно: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/993_054> [Дата звернення 21 січня 2021].
- Міжнародна організація праці, 1998. Декларація основних принципів та прав у сфері праці. *Верховна Рада України*. [онлайн] Доступно: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/993_260> [Дата звернення 21 січня 2021].
- Міжнародна організація праці, 1999а. Про заборону та негайні заходи щодо ліквідації найгірших форм дитячої праці: Конвенція МОП № 182. *Верховна Рада України*. [онлайн] Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_166#Text> [Дата звернення 21 січня 2021].
- Міжнародна організація праці, 1999б. Щодо заборони та негайних дій щодо ліквідації найгірших форм дитячої праці: Рекомендація МОП № 190. *Верховна Рада України*. [онлайн] Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_119#Text> [Дата звернення 21 січня 2021].
- Міненко, Т.О., ред. 2005. *Боротьба проти застосування дитячої праці*. Київ: Фоліант.
- Організація Об'єднаних Націй, 1959. Декларація прав дитини. *Верховна Рада України*. [онлайн] Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_384#Text> [Дата звернення 21 січня 2021].

- Організація Об'єднаних Націй, 1966. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права. *Верховна Рада України*. [онлайн] Доступно: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_042> [Дата звернення 21 січня 2021].
- Організація Об'єднаних Націй, 1989. Конвенція про права дитини. *Верховна Рада України*. [онлайн] Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text> [Дата звернення 21 січня 2021].
- Akehurst, M.B. and Malanczuk, P., 1997. *Modern Introduction to International Law*. 7th ed. London; New York: Routledge, pp.23-25.
- Cunningham, H., 1990. The Employment and Unemployment of Children in England c.1680 – 1851. *Past & Present*, 126(1), pp.115-150. DOI: <https://doi.org/10.1093/past/126.1.115>
- Fyfe, W.S., 1989. Soil and global change. *Episodes*, 12(4), pp.249-254. DOI: <https://doi.org/10.18814/epiiugs/1989/v12i4/003>
- OECD, 2003. *Combating Child Labour: A Review of Policies*. Paris. DOI: <https://doi.org/10.1787/9789264102958-en>

References

- Akehurst, M.B. and Malanczuk, P., 1997. *Modern Introduction to International Law*. 7th ed. London; New York: Routledge, pp.23-25.
- Cunningham, H., 1990. The Employment and Unemployment of Children in England c.1680 – 1851. *Past & Present*, 126(1), pp.115-150. DOI: <https://doi.org/10.1093/past/126.1.115>
- Dzhakubova, N.I., compiler 2012. *Slovar terminov i osnovnykh ponyatiy po detskomu trudu* [Dictionary of terms and basic concepts of child labor]. Bishkek: ILO. [online] Available at: <https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/---sro-moscow/documents/publication/wcms_308725.pdf> [Accessed 21 January 2021]. (in Russian).
- Fyfe, W.S., 1989. Soil and global change. *Episodes*, 12(4), pp.249-254. DOI: <https://doi.org/10.18814/epiiugs/1989/v12i4/003>
- International Labour Organization, 1921. Pro minimalnyi vik dopusku ditei do roboty v silskomu hospodarstvi: Konventsiiia MOP № 10 [Minimum Age (Agriculture) Convention]. *Verkhovna Rada of Ukraine*. [online] Available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/993_142> [Accessed 21 January 2021]. (in Ukrainian).
- International Labour Organization, 1973. Pro minimalnyi vik dlia pryiomu na robotu: Konventsiiia MOP №138 [Convention (No. 138) concerning minimum age for admission to employment]. *Verkhovna Rada of Ukraine*. [online] Available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/993_054> [Accessed 21 January 2021]. (in Ukrainian).
- International Labor Organization, 1998. Deklaratsiia osnovnykh pryntsypiv ta prav u sferi pratsi [Declaration of Basic Principles and Rights at Work]. *Verkhovna Rada of Ukraine*. [online] Available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/993_260> [Accessed 21 January 2021]. (in Ukrainian).
- International Labour Organization, 1999a. Pro zaboronu ta nehaini zakhody shchodo likvidatsii naihirshykh form dytiachoi pratsi: Konventsiiia MOP №182 [C182 - Worst Forms of Child Labour Convention]. *Verkhovna Rada of Ukraine*. [online] Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_166#Text> [Accessed 21 January 2021]. (in Ukrainian).

- International Labour Organization, 1999b. Shchodo zaborony ta nehainykh dii shchodo likvidatsii naihirshykh form dytiachoi pratsi: Rekomendatsiia MOP № 190 [R190 - Worst Forms of Child Labour Recommendation]. *Verkhovna Rada of Ukraine*. [online] Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_119#Text> [Accessed 21 January 2021]. (in Ukrainian).
- International Labour Organization, 2004. *Child labour statistics : manual on methodologies for data collection through surveys*. Geneva : ILO. [online] Available at: <https://www.ilo.org/public/libdoc/ilo/2004/104B09_371_engl.pdf> [Accessed 21 January 2021].
- International Labour Organization, 2012. *Iskorenenie naikhudshikh form detskogo truda. Posobie dlya parlamentariev № 3/2002. Prakticheskoe rukovodstvo po primeneniyu Konventsii MOT № 182* [Eliminating the worst forms of child labor. Manual for parliamentarians No. 3/2002. Practical guidance on the application of ILO Convention No. 182]. Bishkek: ILO. [online] Available at: <https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/---sro-moscow/documents/publication/wcms_308712.pdf> [Accessed 21 January 2021]. (in Russian).
- Lyutov, N.L. and Morozov, P.Ye., 2011. *Mezhdunarodnoe trudovoe pravo* [International Labor Law]. Moskva: Prospekt. (in Russian).
- Minenko, T.O., ed. 2005. *Borotba proty zastosuvannia dytiachoi pratsi* [Combating the use of child labor]. Kyiv: Foliant. (in Ukrainian).
- OECD, 2003. *Combating Child Labour: A Review of Policies*. Paris. DOI: <https://doi.org/10.1787/9789264102958-en>
- United Nations, 1959. Deklaratsiia prav dytyny [Declaration of the Rights of the Child]. *Verkhovna Rada of Ukraine*. [online] Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_384#Text> [Accessed 21 January 2021]. (in Ukrainian).
- United Nations, 1966. Mizhnarodnyi pakt pro ekonomichni, sotsialni i kulturni prava [International Pact on Economic, Social and Cultural Rights]. *Verkhovna Rada of Ukraine*. [online] Available at: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_042> [Accessed 21 January 2021]. (in Ukrainian).
- United Nations, 1989. Convention on the Rights of the Child [Konventsiia pro prava dytyny]. *Verkhovna Rada of Ukraine*. [online] Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text> [Accessed 21 January 2021]. (in Ukrainian).

V. Andriiv

PROBLEMS OF INTERNATIONAL LEGAL REGULATION OF PROTECTION OF LABOR RIGHTS OF CHILDREN AND ADOLESCENTS

The article is devoted to the analysis of international legal acts regulating labor relations of children and adolescents, as well as the problems of their international legal protection.

It has been proven that child labor is considered work that is harmful and dangerous for the child and is prohibited by international and national law. Considerable attention is paid to the analysis of the main categories of child labor: the performance of work by a child who has reached the minimum age in accordance with national legislation and the worst forms of child labor.

It has been shown that, in accordance with the provisions of the Universal Declaration of Human Rights, the basis of freedom, justice and universal peace is the recognition of the equal dignity of all members of the human family and of their equal and inalienable rights. Human rights are one of the basic and most precious human values that must be upheld and respected. The future of each person and humanity in general, potentially depends on the younger generation, so ensuring the rights of children and their legal protection, of course, is the main task of today, in which the whole world community should be interested. Proof of this is not only the recognition by the international community that the child, due to his physical and mental immaturity, needs special protection and care, appropriate legal protection, both before and after birth, but also the recognition of children as independent subjects.

It is emphasized that the main reason for the use of child labor is not economic efficiency, but the fact that children are easier to manage. Children are not fully aware and are not ready to defend their rights, complain less and adapt more easily to the environment. Also, in case of certain problems, it is easier to sacrifice children. For most employers, children are a reserve of labor that can be hired and fired at will. And if the work of children is illegal, then neither parents nor the children themselves will complain about the fear of losing a job that brings, albeit insignificant, but earnings.

It is concluded that despite the fact that the problem of child labor has been eradicated over the centuries, society's attitude to the problem of child labor and its negative consequences, wide awareness of children's rights and ways to protect them, significant reduction of poverty and unemployment, introduction of child labor monitoring and strict state control over compliance with the requirements of child labor legislation should help reduce the scale of child labor and ensure the right of every child to a full childhood.

The causes of child labor, their consequences are determined, the priority directions of child labor eradication are indicated.

Key words: labor, international legal acts, age, child labor, children, adolescents, working conditions, legal protection.

Стаття надійшла до редакції 09.04.2021 р.

УДК 349.24:331.54

Т.М. Вахонєва

ПРОФЕСІЙНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЯК УЧАСНИКІВ ТРУДОВИХ ПРАВОВІДНОСИН

У статті досліджуються кваліфікаційні вимоги до медичних працівників як суб'єктів трудового права. Здійснюється відмежування медичної діяльності від інших видів діяльності у сфері охорони здоров'я, а також виокремлюються основні ознаки медичного працівника як суб'єкта трудових правовідносин. Визначаються професійні кваліфікаційні характеристики різних категорій медичних працівників, аналізується їх кваліфікаційно-освітній рівень та реальна здатність виконувати конкретну роботу у межах медичної діяльності та медичного обслуговування.

Ключові слова: медична діяльність, медичні працівники, кваліфікація медичних працівників, професійні характеристики медичних працівників.

DOI 10.34079/2226-3047-2021-12-21-24-34